

Az oktatás finanszírozása

- 1. A magán és közösségi források aránya**
- 2. A közösségi források elosztása oktatási szintek, programok között**
- 3. Melyik kormányzati szint legyen felelős a különböző oktatási programok finanszírozásáért?**
- 4. Milyen formában nyújtsák a támogatást**

Hatékonyság

Egyenlőség

1. A magán és közösségi források aránya

Közösségi támogatás célja:

1. egyéni kereslet növelése
2. esélyegyenlőség biztosítása

Magyarázatok:

- externális hozamok
- tőkepiac tökéletlensége
- információ tökéletlensége

1. A magán és közösségi források aránya

Alsó középfokú oktatás - nagyobb externális hozamok – a közösségi források aránya nagyobb

Felsőoktatás – kisebb externális hozamok - a közösségi források aránya kisebb

2. A támogatások elosztása oktatási fokozatok, programok között

Az oktatásra rendelkezésre álló erőforrások korlátozottak

Hatékonysági kritériumok → oktatástervezés

Egyenlőségi kritériumok

A korcsoportra fordított közösségi erőforrások elosztásának egyenlősége a korcsoport tagjai között

Szükséges alapadatok

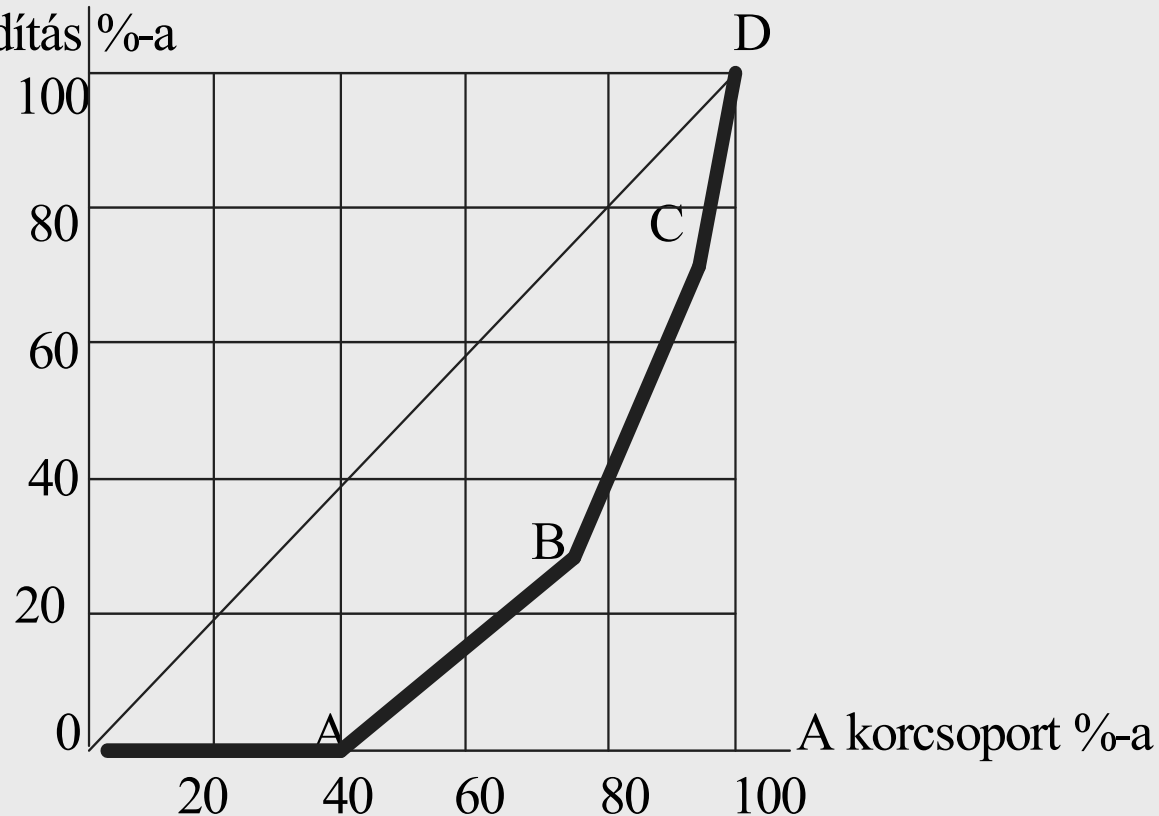
Oktatási fokozat	Résztevők a megfelelő korcsoport %-ban	1 tanulóra jutó költségvetési támogatás	A tanulmányi idő hossza
Alsófok	60	20	5
Középfok	25	40	4
Felsőfok	5	120	3

Az oktatás kumulált költségvetési támogatásának elosztása

Legmagasabb iskolai végzettség	Tanulók száma	Egy tanulóra jutó kumulált költségvetési támogatás	Aggregált kumulált támogatás	Az összes aggregált támogatás százalékos megoszlása
Alsófokúnál kisebb	40	0	0	0
Alsófokú	$(100-40-25)=35$	$(5*20)=100$	$(35*100)=3500$	29,7
Középfokú	$100-40-35-5=20$	$(100+(4*40))=260$	$(20*260)=5200$	44,1
Felsőfokú	5	$(260+(3*120))=620$	$(5*620)=3100$	26,2
Összes	100	-	11800	100

A korcsoportra fordított közösségi erőforrások elosztásának egyenlősége a korcsoport tagjai között

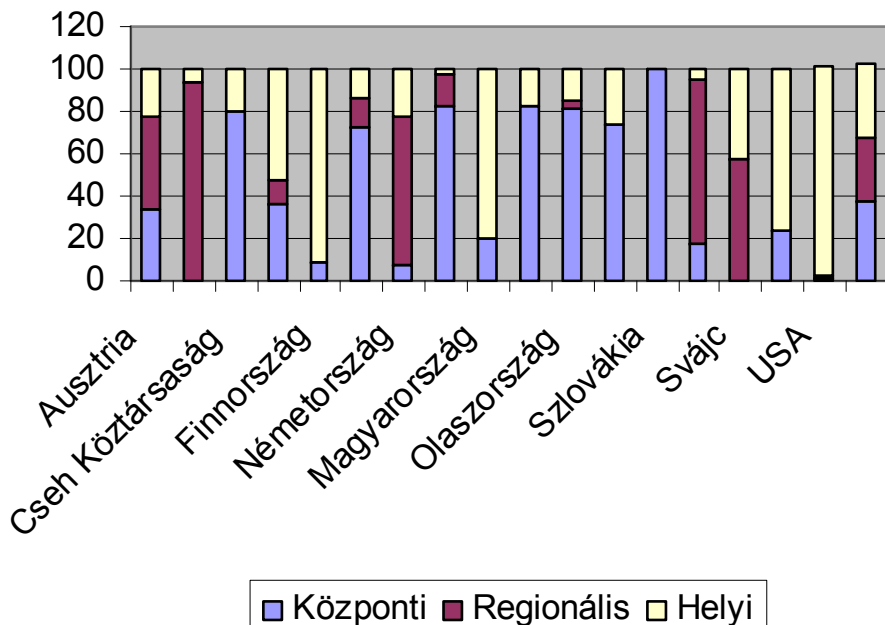
A kumulált
oktatási költségvetési
ráfordítás %-a

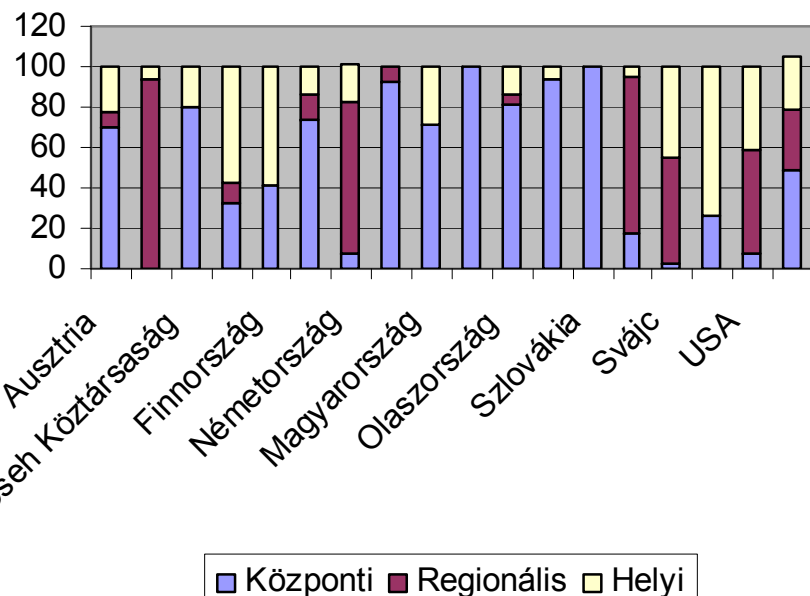
3. Melyik kormányzati szint legyen a felelős a különböző oktatási programok finanszírozásáért

- Hatékony erőforrás-allokáció közösségi finanszírozású jószág esetén → a felhasználók, haszonélvezőkhöz legközelebbi közigazgatási, döntési szinthez helyezni
- Hol a megfelelő közigazgatási szint?
- - Pl. iskolakörzetek
- A haszonélvezők köre közjószágokként változik → költségproblémák → meglévő közigazgatási egységek

Az alsó és középfokú közösségi oktatási kiadások megoszlása források szerint 2000.

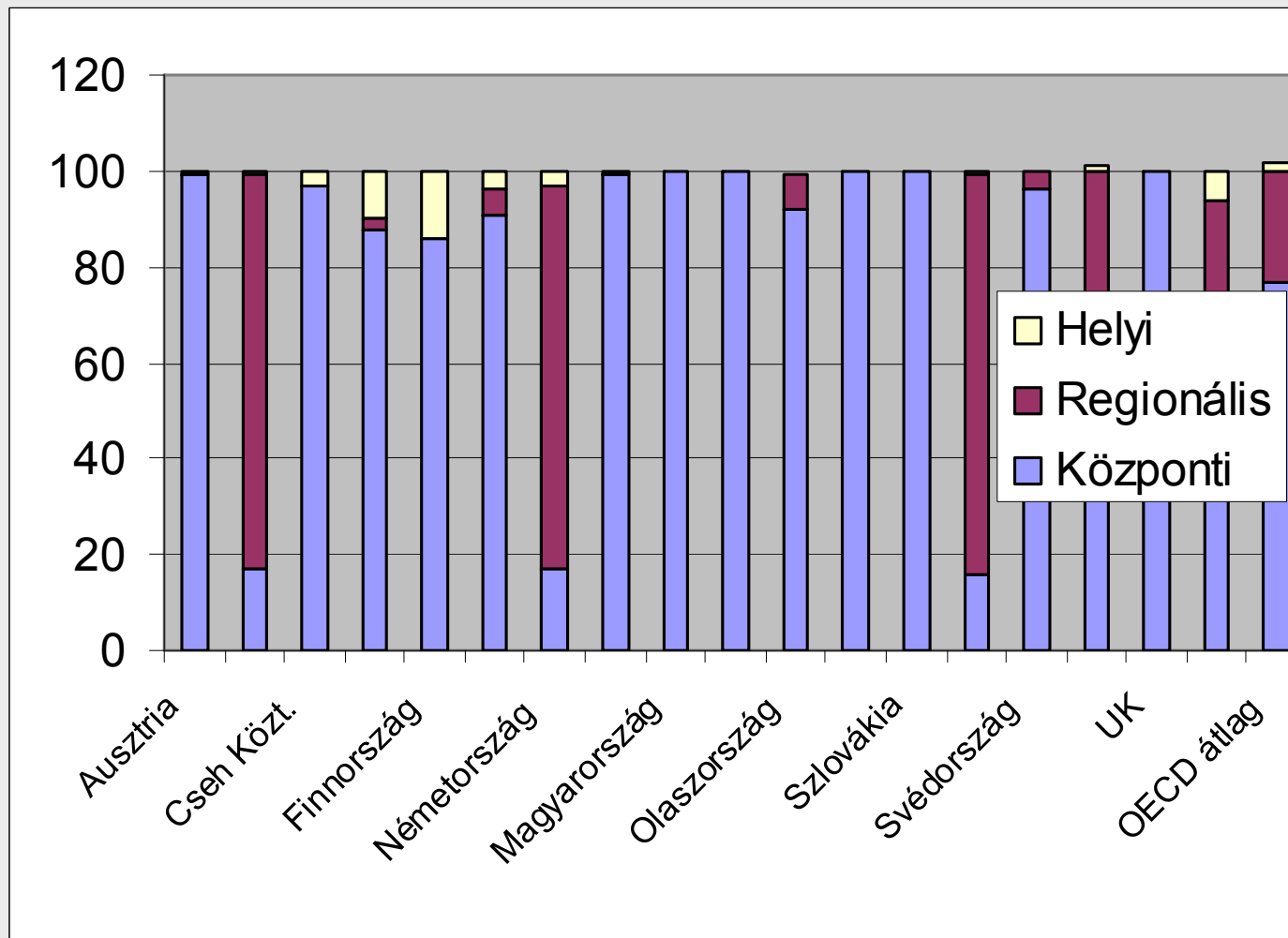

**Végső források
(transzferek után)**

**Kiinduló források
(transzferek előtt)**

A közösségi felsőoktatási kiadások megoszlása kiinduló források szerint a felsőoktatásban 2000-ben

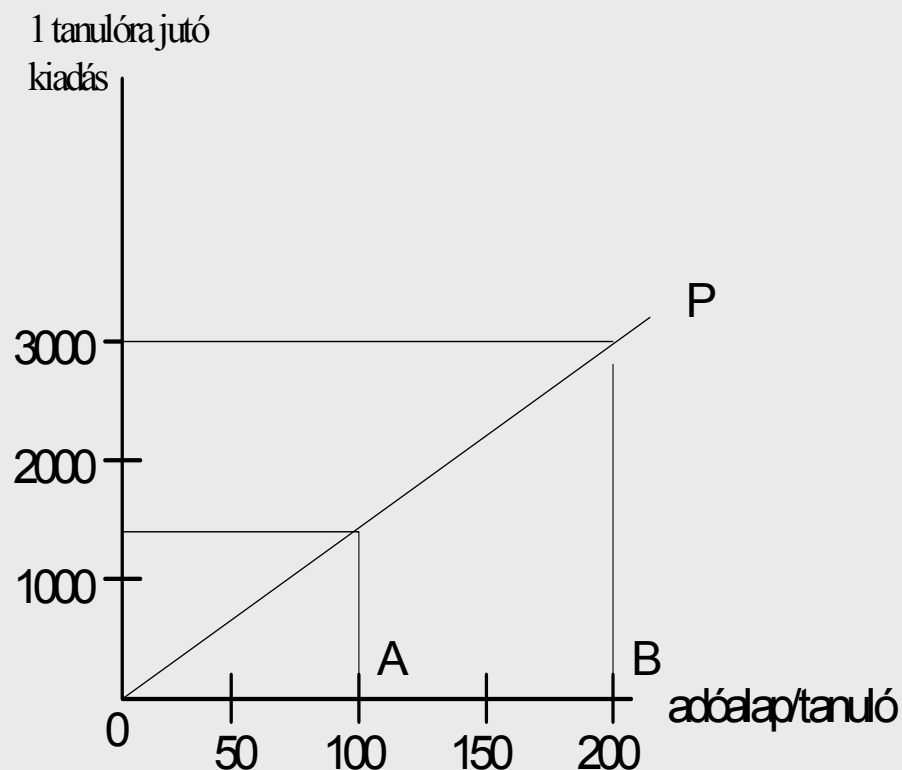
A közoktatás finanszírozása - a támogatás formái

Megosztott fenntartású

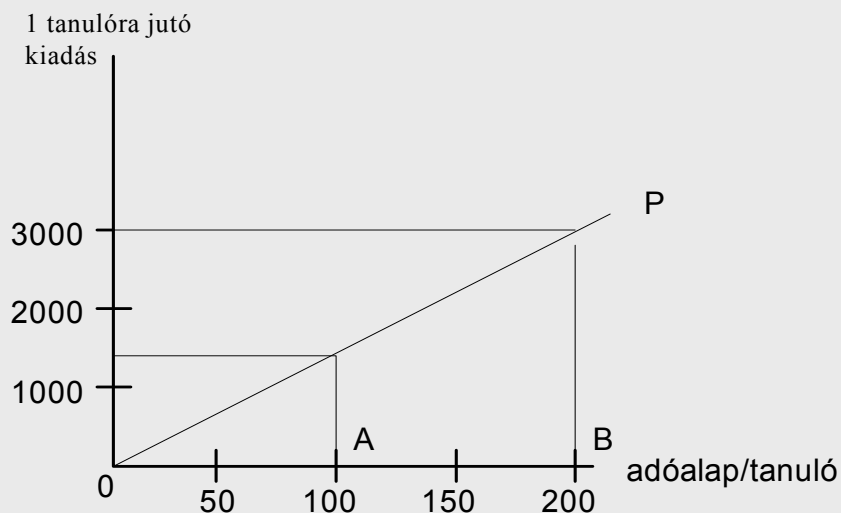
→ Központi és helyi felelősség

- decentralizáció, mert az externális hozamok helyi szinten jelenkeznek

- centralizáció – egyenlőség biztosítása

Teljes decentralizáció

A település

Adóalap/tanuló=100 ezer

Helyi adó iskolázási célra 15 %-os adókulccsal

Adóbevétel/tanuló=iskolázási célra rendelkezésre álló forrás=1500

B település

Adóalap/tanuló=200 ezer

Helyi adó iskolázási célra 15 %-os adókulccsal

Adóbevétel/tanuló=iskolázási célra rendelkezésre álló forrás=3000

Egyforma adózási erőfeszítés mellett A település 1500/tanuló B település 3000/ tanuló

Támogatási formák

1. Egyenlő teljes ellátás
2. Minimális ellátás biztosítása
3. Egyenlő hozzáférés biztosítása

1. Egyenlő teljes ellátás

Központi költségvetési forrásokból → cél egyenlőség biztosítása

→← a döntéshozók és felhasználók köre távol van egymástól

→← nem tudja kiküszöbölni az egyenlőtlenségeket

Nem a teljes fenntartási kiadásokat finanszírozzák központi költségvetési forrásokból, csak egy részüket pl. bérköltségeket

2. Minimális ellátás biztosítása

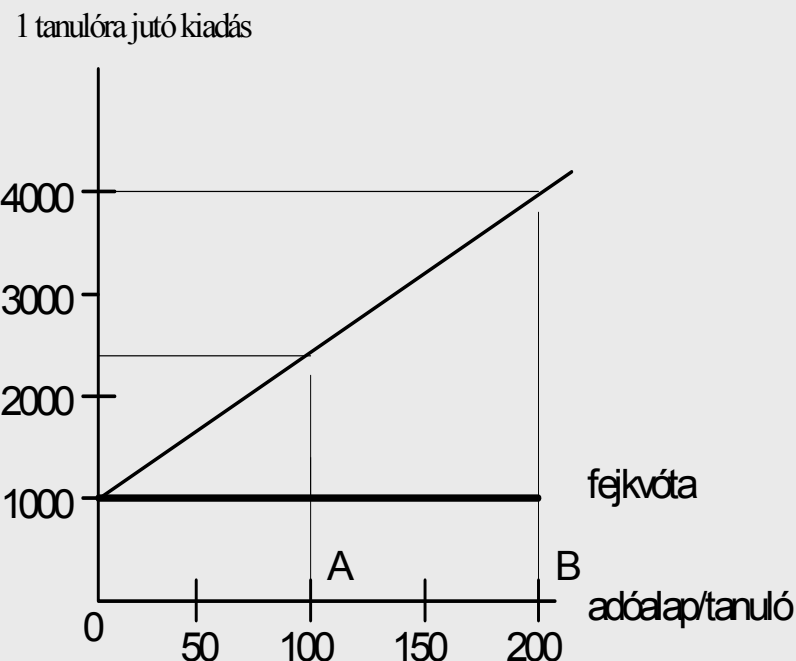
Cél: minden gyerek számára a minimumnak tekintett ellátás biztosítása → a minimális ellátáshoz szükséges kiadások **meghatározhatók** és központi adóbevételekből **garantálni kell**

Támogatási formák:

- Fejkvótarendszer
- Támogatási alapképző rendszerek

Fejkvótarendszer

Fejkvóta:
minden tanulóra a
központi
költségvetésből
nyújtott egyforma
támogatás

A település

Adóalap/tanuló=100 ezer

Helyi adó iskolázási célra 15%-os adókulccsal

Adóbevétel/tanuló=1500

Rendelkezésre álló
forrás/tanuló=2500

B település

Adóalap/tanuló 200 ezer

Helyi adó iskolázási célra 15 %-os adókulccsal

Adóbevétel/tanuló=3000

Rendelkezésre álló
forrás/tanuló=4000

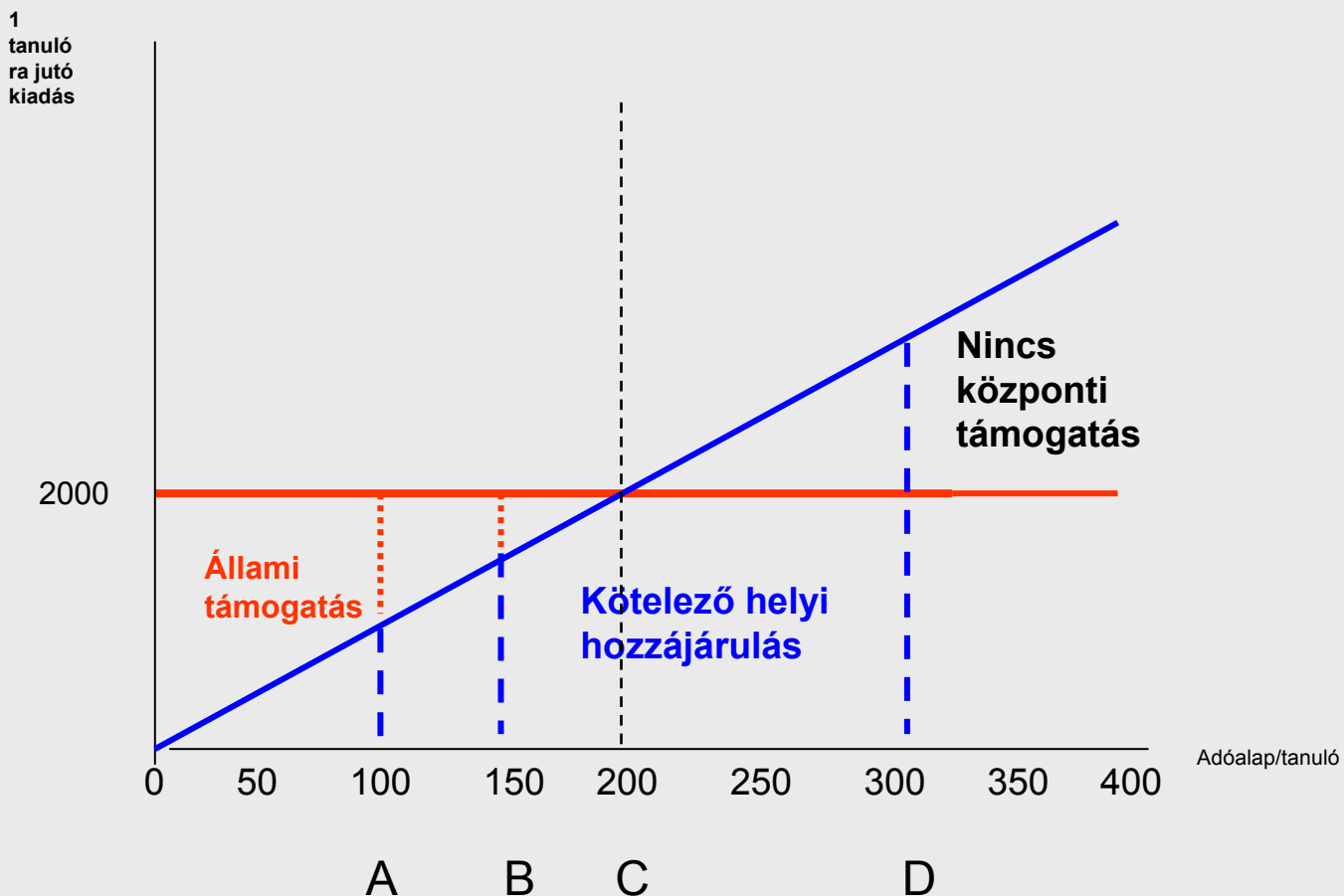
Fejkvótarendszer problémái

- Nem veszi figyelembe az iskolafenntartó települések jövedelemtermelő képességének különbségét
- Mekkora legyen a fejkvóta szintje??
- -pazarló, vagy alulfinanszíroz és nem biztosítja a minimális ellátást

Támogatási alapképző rendszerek

- Meghatározzák az 1 tanulóra jutó ráfordítások minimális szintjét
- Kötelezően előírják meghatározott adókulcs mellett helyi, oktatási célú adó kivetését
- A különbözetet kapják az önkormányzatok központi költségvetési támogatásként

Támogatási alapképző rendszerek

3. Az egyenlő hozzáférés biztosítása

Kiindulás:

központilag nem állapítható meg az 1 tanulóra jutó reális
költségszint nagysága;
decentralizáltan jobban meghatározhatók a helyi oktatási igények

Cél: az iskolafenntartó helyhatóságok iskolafinanszírozó
képességének közelítése

Formái:

- Százalékos egyenlősítés
- Erőkiegyenlítés rendszere

Százalékos egyenlősítés

- A helyhatóság meghatározza saját oktatási költségvetésének nagyságát
- A központi költségvetés ennek meghatározott részét átvállalja
- Figyelembe veszik a település jövedelemtermelő képességét, a gazdagabb település kisebb arányú támogatást kap
- A költségvetés helyi szinten készül

Erőkiegyenlítés rendszere

Meghatározott adókulcsokhoz meghatározott garantált adóbevételt biztosítanak

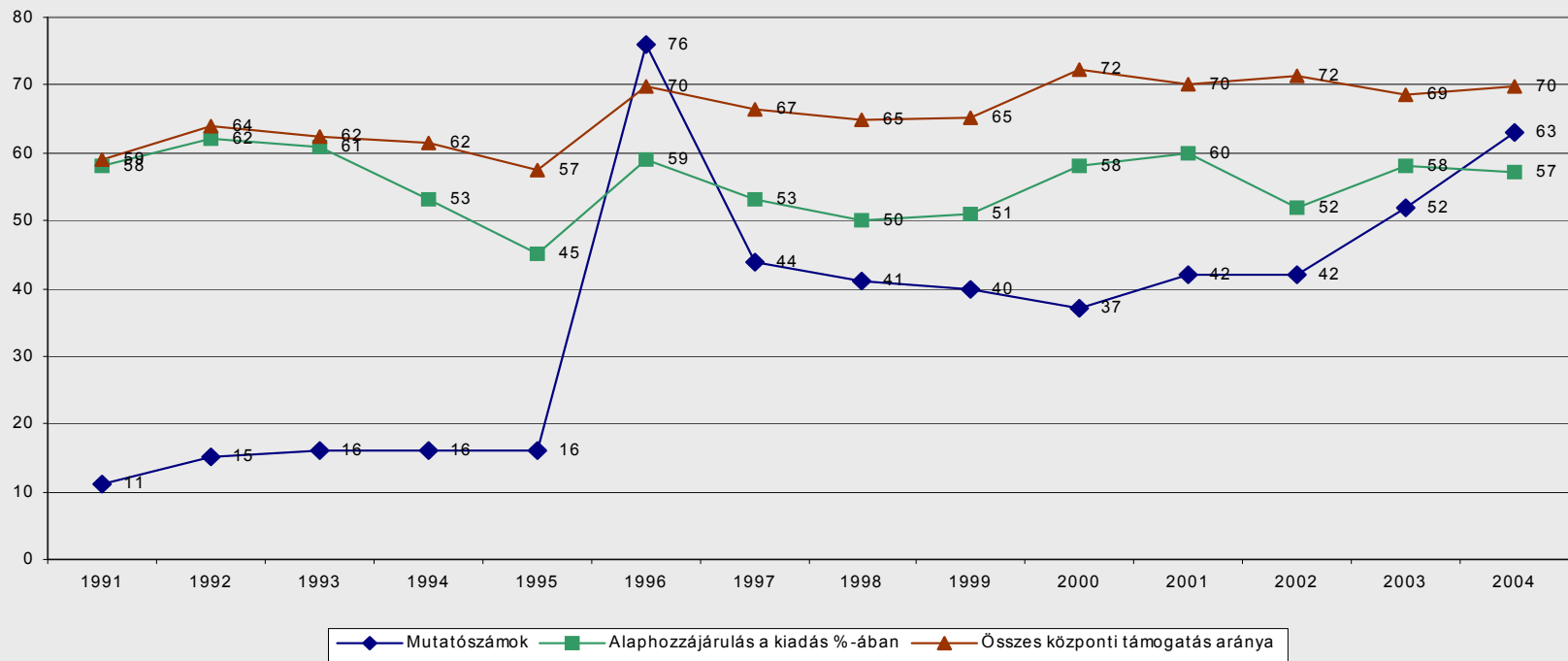
Cél: az azonos oktatási célú adózási erőfeszítést kifejtő helyhatóságoknak legalább az átlagos 1 tanulóra jutó források álljanak rendelkezésükre

Az egyenlő hozzáférést biztosító támogatási rendszerek problémája

- túlköltekezésre ösztönöz → kiadási korlátozások (összegekrű, vagy pl. tanári időfelhasználás, osztálylétszám előírása)**
- Mi legyen a gazdag településekkel? → „lefölözés”?**
- az oktatás árát változtatják meg a jövedelemtermelő képesség függvényében**

A közoktatási támogatási rendszer Magyarországon

Normatív támogatások jellemzői a közoktatásban

Az alsó és középfokú magániskolák támogatása

A nem állami iskolába járó tanulók aránya %

Ország	Alsófok	Középfok
Belgium	51	62
Dánia	7	6
Anglia és Wales	22	16
Franciaország	15	21
Németország	2	9
Olaszország	8	7
Hollandia	69	72
Svédország	1	2
Egyesült Államok	10	9
Magyarország 2003	5	17,2

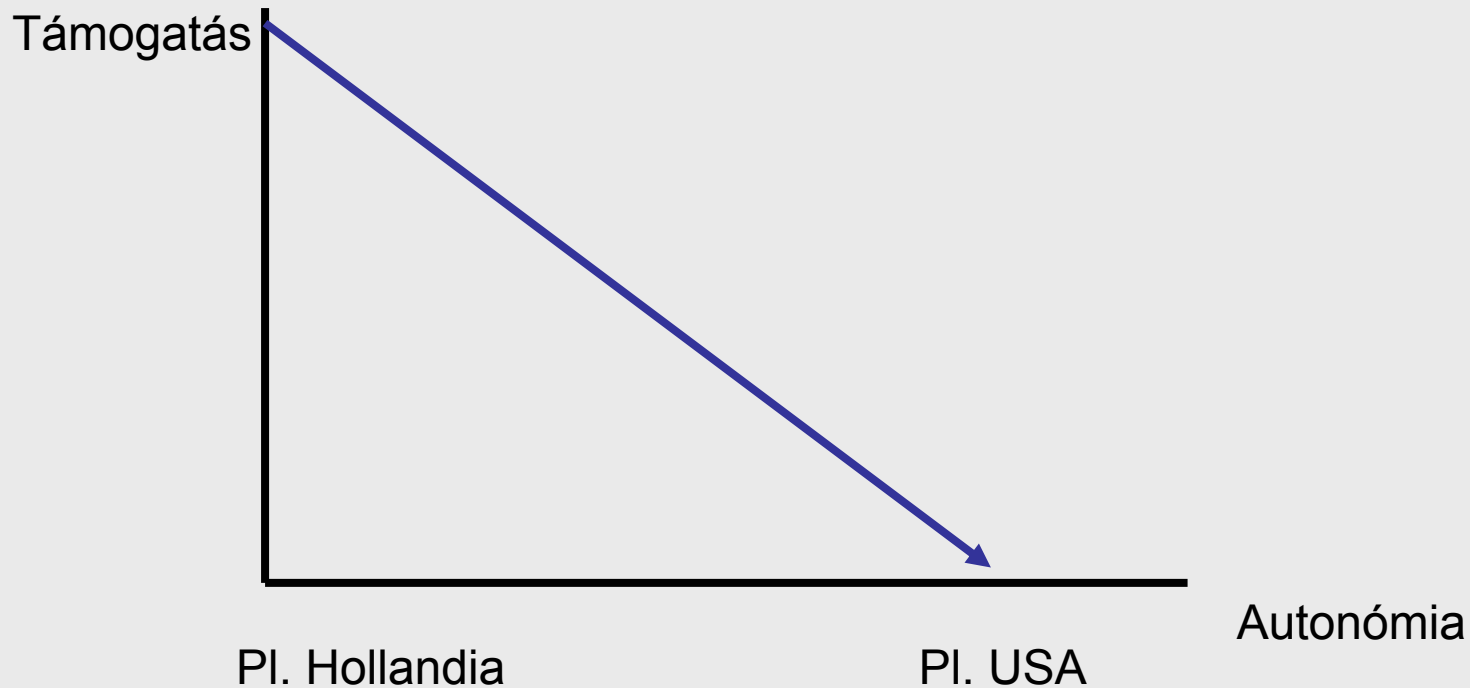
Mi magyarázza a különböző arányokat? (Estelle James (1993))

A fejlődő országokban – túlkereslet

Fejlett országokban – kulturális heterogenitás

Az alsó és középfokú magániskolák támogatása

Az állami támogatás és a nem állami fenntartású iskolák autonómiájának összefüggése

A felsőoktatás finanszírozása

1. Magánforrások

- Tandíjak
- Adminisztrációs díjak
- Jóléti szolgáltatások térítési díjai (pl. diákokotthoni elhelyezés)
- Magánadományok
- Képzéssel és kutatással összefüggő bevételek a gazdasági szférától
- Egyéb intézményi bevételek a gazdasági szférától

2. Közösségi források

- Állami, önkormányzati támogatások
- Egyéb külföldi (pl. EU-tól kapott külföldi támogatások)

Az állami támogatás célja

1. Keresletnövelés (externális hozamok)

- a felsőoktatás iránt általában;
- egy-egy képzési ágban → (kockázاتمegosztás) → nagy az egyéni kockázat és bizonytalanság, nagy a várható keresetek szórása (pl. zenei művészképzés)

2. Esélyegyenlőség biztosítása

A támogatások kedvezményezettje

Hallgatók → keresletnövelés és/vagy
esélyegyenlőség biztosítása

Intézmények → keresletnövelés

Támogatási formák

Hallgatóknak

- feltételekhez kötött támogatás (rászorultság, tanulmányi előmenetel)
- feltételekhez nem kötött támogatás (ösztöndíj)
- utazási, lakhatási, étkezési ártámogatás
- adókedvezmények a felsőoktatásban résztvettek számára
- tandíjkedvezmény/tandíjmentesség

Oktatási intézményeknek

- szabad felhasználású, egyösszegű támogatások
- Képlet szerinti finanszírozási módszerek
  - A) input alapú (hallgatólétszám)
  - B) output alapú (pl. megszerzett képesítések)

Keresletnövelés – ki a megfelelő alanya a támogatásnak?

Hallgatók

- Nagyobb választási lehetőség → piaci viszonyok
- Minimális állami beavatkozás → felsőoktatási intézmények autonómiáját garantálja

Intézmények

- A hallgatók racionális választásának korlátai vannak → a programokat befolyásolhatja az állam

Mi a hallgatók támogatásának megfelelő eszköze?

Hitel vagy ösztöndíj?

Hitel

- Magas egyéni hozamok mellett egyéni teherviselés növelése
- Kevesebb költségvetési teher
- A társadalmi egyenlőségre kedvezőbb hatás (kevesebb jövedelmet csoportosítanak át az adófizetőktől a potenciálisan kedvezőbb helyzetű felsőoktatásban tanulókhoz)

Ösztöndíj (segély)

- Az alacsony jövedelmű hallgatókat vizsatartja a felsőoktatásban való részvételtől a hitel
- Rövid távon nincs költségvetési megtakarítás a hitelek bevezetése esetén

Hallgatói hitelek

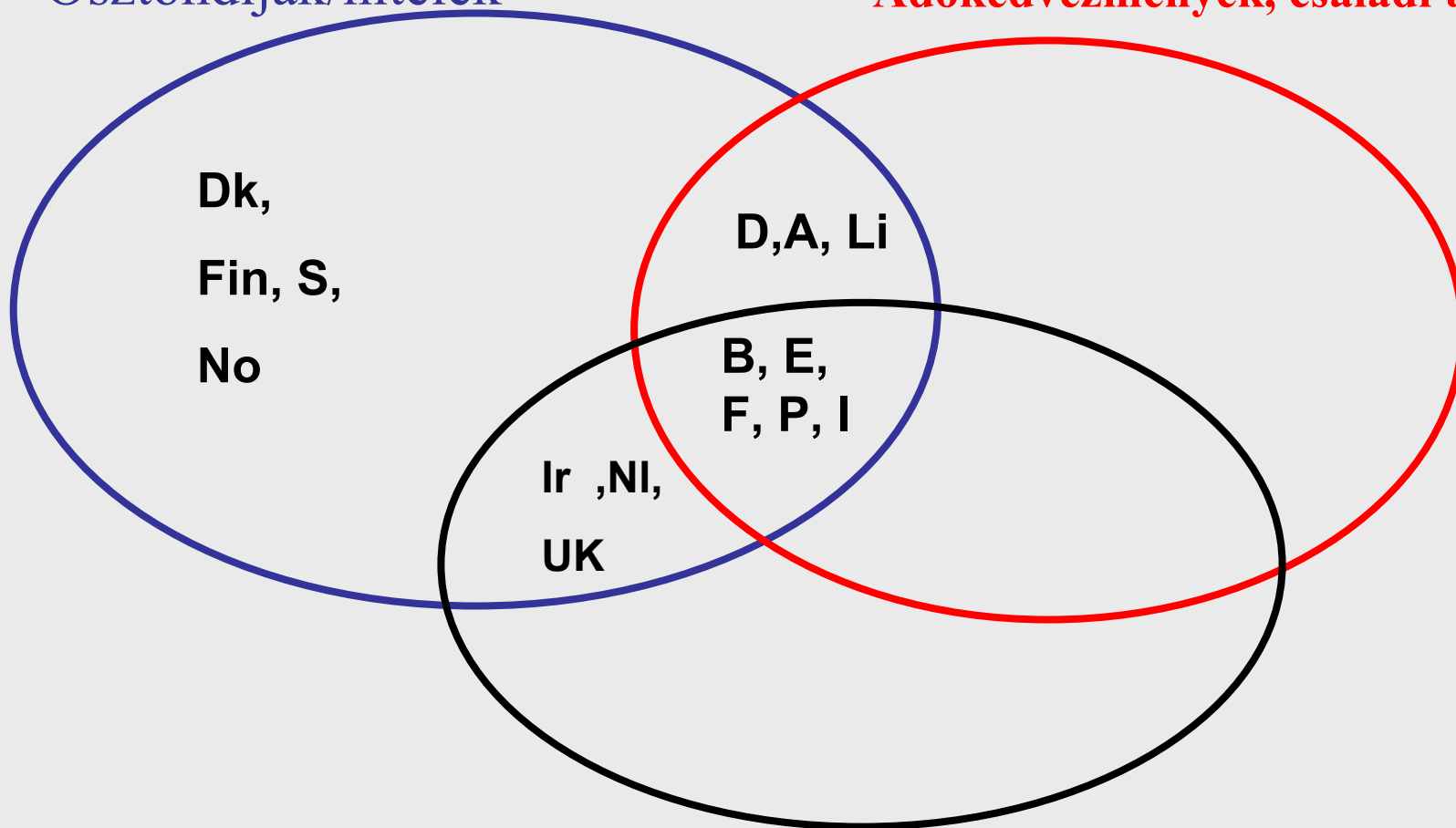
- Ki veheti fel (szelektív/nem szelektív)
- Ki folyósítja
  - a) garantált kölcsönök → kereskedelmi bankok nyújtják kormánygarancia mellett
  - b) kormányzati hitelek → kormányzat közvetlenül nyújtja
- Feltételek
  - A) Mekkora a kamat (piaci/támogatott)
  - B) Mekkora a futamidő
  - C) Türelmi idő (van/nincs)
  - D) Mekkora a hitel nagysága
  - E) Törlesztés módja (jövedelmfüggő/fix részletű)

Ország	Tan díj	Intézmé- nyenként különböző	Szakon-ként különböző	Halasztott tandíj	Tervezett változtatások
USA	+	+	+	-	-
Ausztrália	+	+ (2005-től)	+	+	+
Kanada	+	+	+	-	-
Új Zéland	+	+	+	+	+
Dánia	-	-	-	-	-
Olaszország	+	+	+	-	-
Hollandia	+	-	-	-	-
Franciaország	+	-	-	-	+
Spanyolország	+	+	+	-	-

Az állami fenntartású, nappali tagozatos alapképzésben résztvevő hallgatók támogatási formái az EU-ban

Ösztöndíjak/hitelek

Adókedvezmények, családi támogatás

Tandíjfizetéshez nyújtott támogatás

A segélyekben és hitelekben részesülő hallgatók aránya

Ország	Segély	Hitel	Ország	Segély	Hitel
Belgium	19	0	Hollandia	78	12
Spanyolország	14	0	Dánia	91	41
Portugália	16	0	Finnország	66	28
Olaszország	3	0	Svédország	78	58
Írország	58	0	Izland	0	57
Németország	16	16	Norvégia	66	68
Franciaország	21	1	<i>Magyarország</i>	99	28
Ausztia	14	0	EU átlag	29	12
Egyesült Királyság	96	59	USA		40

Forrás: Key Topics in Education in Europe 1999.